

УДК 342.9:5.08

Марія ЛІСНЯК (ОВСЯКОВА)

аспірант кафедри адміністративного та митного права, Університет митної справи та фінансів, вул. Володимира Вернадського (Дзержинського), 2/4, м. Дніпро, Україна, 49000

ORCID: 0000-0001-6854-941X

DOI: 10.32782/LST/2022-1-16

Бібліографічний опис статті: Лісняк (Овсякова), М. (2022). Щодо визначення адміністративно-правового статусу помічника судді. *Law. State. Technology*, 1, 106–111, doi: 10.32782/LST/2022-1-16

**ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ
ПОМІЧНИКА СУДДІ**

Майже 1,5 тисячі держслужбовців у сфері судочинства можуть залишитися без роботи внаслідок проведення судової реформи. Так, частина службовців зможе продовжити роботу в апараті суду, але на конкурсній основі. Помічники ж суддів обиратися через конкурс не будуть. Суддя вносить подання на призначення помічника самостійно. У зв'язку з реформуванням органів судової влади, а саме зміни юридичної природи статусу помічників суддів, питання визначення їх адміністративно-правового статусу постає досить гостро, що потребує подальших досліджень.

Метою статті є розкриття поняття адміністративно-правового статусу помічника судді як особливої правової складової частини, яка розкриває становище помічника судді як суб'єкта адміністративного права.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення низки завдань: 1) розкриття сутності категорії адміністративно-правового статусу в контексті оновлення чинного законодавства; 2) виокремлення ознак адміністративно-правового статусу помічника судді.

Наукова новизна. Поняття адміністративно-правового статусу помічника судді як особливої правової складової частини, яка розкриває становище помічника судді як суб'єкта адміністративного права, що перебуває на патронатній службі, після набуття ним адміністративної правосуб'єктності для виконання функцій та завдань, адміністративних прав та обов'язків з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів осіб, надання адміністративних послуг та попередження адміністративних правопорушень у сфері здійснення судочинства.

Як **висновок**, Законом України «Про державну службу» визначено, що працівник патронатної служби призначається на посаду на строк повноважень особи, працівником патронатної служби якої він призначений. Трудові відносини з працівником патронатної служби припиняються в день припинення повноважень особи, працівником патронатної служби якої він призначений. Акт про звільнення приймається керівником державної служби. Працівник патронатної служби може бути достроково звільнений із посади за ініціативою особи, працівником патронатної служби якої він призначений, або керівника патронатної служби. На працівників патронатної служби поширюється дія законодавства про працю, крім ст. 39-1, 41-43-1, 49-2 Кодексу законів про працю України. Особливості патронатної служби в судах, органах та установах системи правосуддя визначаються законодавством про судоустрій і статус суддів.

Отже, провідною особливістю адміністративно-правового статусу помічника судді є переведення його до суб'єктів патронатної служби, що призначається суддею для сприяння здійснення правосуддя з виконанням адміністративних повноважень для забезпечення прав, свобод та законних інтересів осіб, надання адміністративних послуг та попередження адміністративних правопорушень у сфері здійснення судочинства.

Адміністративно-правовий статус помічника судді – це особлива правова складова частина, яка розкриває становище помічника судді як суб'єкта адміністративного права, що перебуває на патронатній службі, після набуття помічником судді адміністративної правосуб'єктності для виконання ним функцій та завдань, адміністративних прав та обов'язків із метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів осіб, надання адміністративних послуг та попередження адміністративних правопорушень у сфері здійснення судочинства.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, обов'язки, помічник судді, права, судочинство, функції.

Marîia LISNIAK (OVSIAKOVA)

Postgraduate Student at the Department of Administrative and Customs Law, University of Customs and Finance, st. Vladimir Vernadsky (Dzerzhinsky), 2/4, Dnipro, Ukraine, 49000

ORCID: 0000-0001-6854-941X

DOI: 10.32782/LST/2022-1-16

To cite this article: Lisniak (Ovsiakova), M. (2022). Shchodo vyznachennia administratyvno-pravovoho statusu pomichnyka suddi [On the determination of the administrative and legal status of assistant judge]. *Law. State. Technology, 1*, 106–111, doi: 10.32782/LST/2022-1-16

ON THE DETERMINATION OF THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF ASSISTANT JUDGE

Nearly 1,500 civil servants may lose their jobs as a result of judicial reform. Yes, some employees will be able to continue working in the court staff, but on a competitive basis. Assistant judges will not be elected through the competition. The judge submits the application for the appointment of an assistant independently. In connection with the reform of the judiciary, namely the change in the legal nature of the status of assistant judges, the issue of determining their administrative and legal status is quite acute, which requires further research.

The purpose of the article is to reveal the concept of administrative and legal status of the assistant judge as a special legal component, which reveals the position of the assistant judge as a subject of administrative law.

Realization of the set purpose provides the decision of a number of tasks: 1) disclosure of essence of a category of the administrative-legal status in the context of updating of the current legislation; 2) highlighting the features of the administrative and legal status of the assistant judge.

Scientific novelty. The concept of administrative and legal status of an assistant judge as a special legal component, which reveals the position of an assistant judge as a subject of administrative law in the patronage service, after acquiring administrative legal personality to perform functions and tasks, administrative rights and obligations to ensure the rights, freedoms and legitimate interests of individuals, the provision of administrative services and the prevention of administrative offenses in the field of justice.

In conclusion, the Law of Ukraine "On Civil Service" stipulates that an employee of the patronage service is appointed to a position for the term of office of the person whose employee of the patronage service he is appointed. The employment relationship with the employee of the patronage service is terminated on the day of termination of the powers of the person whose employee of the patronage service he is appointed. The act of dismissal is adopted by the head of the civil service. An employee of the patronage service may be prematurely dismissed on the initiative of the person to whom the employee of the patronage service he is appointed, or the head of the patronage service. Employees of the patronage service are subject to labor legislation, except for Art. 39-1, 41-43-1, 49-2 of the Labor Code of Ukraine. Peculiarities of the patronage service in courts, bodies and institutions of the justice system are determined by the legislation on the judiciary and the status of judges.

Thus, the main feature of the administrative and legal status of the assistant judge is his transfer to the subjects of patronage, appointed by the judge to facilitate the administration of justice with the exercise of administrative powers to ensure the rights, freedoms and legitimate interests of persons, administrative services and prevention administrative offenses in the field of justice.

The administrative and legal status of an assistant judge is a special legal component that reveals the position of an assistant judge as a subject of administrative law in the patronage service, after the assistant judge acquires administrative legal personality to perform his functions and tasks, administrative rights. and responsibilities to ensure the rights, freedoms and legitimate interests of individuals, the provision of administrative services and the prevention of administrative offenses in the field of justice.

Key words: administrative and legal status, responsibilities, assistant judge, rights, litigation, functions.

Актуальність проблеми. Майже 1,5 тисячі держслужбовців у сфері судочинства можуть залишитися без роботи внаслідок проведення судової реформи. Так, частина службовців зможе продовжити роботу в апараті суду, але на конкурсній основі. Помічники ж суддів обиратися через конкурс не будуть. Суддя вносить подання на призначення помічника самостійно. На думку експертів, це може створити певні корупційні ризики, тож пропонується обирати помічників на конкурсній основі і визначити їх чітку кількість. Помічники зараз не є держслужбовцями. Судді самі обиратимуть помічників, що не мінімізує корупційні ризики. Прозорий конкурс не відбуватиметься, що є великою проблемою (Галунько, 2013).

Таким чином, у зв'язку з реформуванням органів судової влади, а саме зміни юридич-

ної природи статусу помічників суддів, питання визначення їх адміністративно-правового статусу постає досить гостро, що потребує подальших досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У перекладі з латини status означає положення, стан чого-небудь або будь-кого (Сухарев, 2003). Енциклопедія визначає статус як правове становище (сукупність прав та обов'язків) фізичної або юридичної особи (Шемшученко, 2003). Згідно з положеннями правового довідника, статус – це правове становище осіб або організацій, установ тощо; становище індивіда або групи осіб щодо інших індивідів або груп у соціальной системі; встановлене нормами права положення його суб'єктів, сукупність їх прав і обов'язків (Ковальова, 2005).

Теоретики права розкривають термін «правовий статус» як систему закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності, згідно з якими індивід як суб'єкт права (тобто як такий, що має правосуб'єктність) координує своє поведінку в суспільстві (Скакун, 2001). У свою чергу, М.А. Бояринцева зазначає, що правовий статус – це соціально допустимі та необхідні можливості особи не лише як індивіда, а як громадянина держави, оскільки вони гарантовані авторитетом держави. Зміст правового статусу загалом визначає межі діяльності громадянина щодо інших осіб, колективів, держави, природи, рамки його активної та пасивної життєдіяльності (Бояринцева, 2005). А.С. Піголкін вважає, що правовий статус – це визнана Конституцією України або іншими законами сукупність вихідних, невідчужуваних прав і обов'язків людини, а також повноважень державних органів і посадових осіб, які безпосередньо закріплюються за тими чи іншими суб'єктами права (Піголкін, 1996).

На думку В.М. Карельського, правовий статус як багатоаспектна категорія, по-перше, має загальний, універсальний характер, включає статуси різних суб'єктів правовідносин – держави, суспільства, особи тощо; по-друге, відбиває індивідуальні особливості суб'єктів і реальне положення їх у системі багатоманітних суспільних відносин; по-третє, не може бути реалізований без обов'язків, що кореспондуються правом, без юридичної відповідальності, у необхідних випадках – без правових гарантій; по-четверте, категорія «правовий статус» визначає права та обов'язки суб'єктів у системному вигляді, що дає змогу здійснити порівняльний аналіз статусів різних суб'єктів для відкриття нових шляхів їх удосконалення (Карельський, 2002).

О.М. Михайлов окреслив правовий статус як багатоаспектну, комплексну, універсальну категорію, що має чітку стабільну структуру та встановлює характер і принципи взаємодії суб'єктів суспільних відносин між собою, а також шляхом визначення прав, обов'язків та гарантій їх реалізації, визначає місце суб'єкта в системі правовідносин (Михайлов, 2005).

Метою статті є розкриття поняття адміністративно-правового статусу помічника судді як особливої правової складової частини, яка розкриває становище помічника судді як суб'єкта адміністративного права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професор В.Б. Авер'янов наголошував, що слід розрізняти правовий статус у широ-

кому та у вузькому розумінні (співвідношення цілого та частини). Так, компетенція (права і обов'язки) є головною складовою частиною змісту правового статусу кожного органу, яка доповнюється такими важливими елементами, як: завдання, функції, характер взаємозв'язків із іншими органами (як по «вертикалі», так і по «горизонталі»), місце в ієрархічній структурі органів виконавчої влади, порядок вирішення установчих і кадрових питань тощо (Авер'янов, 2002).

Отже, правовий статус – це особлива властивість особи, яка визначає її правове становище в суспільстві та розкриває її основні права та обов'язки.

Поняття адміністративно-правового статусу помічника судді вимагає спеціального підходу. Я.І. Окар-Балаж вказував, що адміністративно-правовий статус, як спеціальний правовий статус, характеризує особу через її права, обов'язки та відповідальність як суб'єкта адміністративного права та забезпечує участь у суспільних відносинах, які виникають у зв'язку із забезпеченням суб'єктами публічної влади прав і свобод фізичних осіб, у взаємодії органів публічної влади з інституціями громадянського суспільства, а також опосередковано у відносинах, які пов'язані у сфері публічного адміністрування об'єктів державної та комунальної власності, інколи – у відносинах, які мають місце у внутрішньоорганізаційній діяльності органів публічної влади (Окар-Балаж, 2015).

На думку Т.О. Коломоєць, адміністративно-правовий статус – це сукупність суб'єктивних прав і обов'язків, закріплених нормами адміністративного права за певним органом. Обов'язковою ознакою набуття суб'єктом адміністративно-правового статусу є наявність у нього конкретних суб'єктивних прав і обов'язків, що реалізуються у рамках як адміністративних правовідносин, так і поза ними (Коломоєць, 2011).

О.М. Михайлов розкрив статус іншого учасника адміністративного судочинства та визначив, що це особа, яка, з метою вирішення завдань адміністративного судочинства, залучається судом за власної ініціативи або за ініціативи сторін процесу або долучається до процесу за законом, реалізуючи процесуальні права та обов'язки на підставі ухвали суду або в межах визначеної законом компетенції, а в разі порушення встановлених у суді правил або протиправного перешкоджання здійсненню адміністративного судочинства може бути притягнута до юридичної відповідальності (Михайлов, 2015).

Більш детально природу судової влади досліджує А.А. Іванишук, який стверджував, що адміністративно-правовий статус помічника судді – це сукупність його правосуб'єктності, професійних завдань, зобов'язань і прав щодо допомоги судді та підготовці судових справ до розгляду, виконання інших законних доручень судді та керівника апарату суду в поєднанні з професійними обмеженнями та спеціальною дисциплінарною відповідальністю як державного службовця (Іванишук, 2015).

Отже, адміністративно-правовий статус – це особлива правова складова частина, яка розкриває становище особи як суб'єкта адміністративного права після набуття адміністративної правосуб'єктності, що надається особі в разі виконання функцій та завдань у конкретних адміністративно-правових відносинах.

Професор В.В. Галушко до складу адміністративно-правового статусу особи відносить такі елементи: публічні суб'єктивні права та юридичні обов'язки; правосуб'єктність особи; адміністративна відповідальність; іноді – дисциплінарна відповідальність посадових осіб публічної адміністрації (Галушко, 2013). Д.В. Мандичев підкреслює, що правовий статус відображає головні особливості органу, його місце в системі державних органів влади, мету, завдання, функції, повноваження, компетенцію, відповідальність (Мандичев, 2010).

Безпосередньо особливості адміністративно-правового статусу досліджував О.М. Гумін, який під адміністративно-правовим статусом особи розуміє комплекс прав і обов'язків, передбачених нормами адміністративного права. До елементів цього статусу науковець відносить правосуб'єктність, права, обов'язки та юридичну відповідальність. Однак не всі права, закріплені в законодавстві, характеризують адміністративно-правовий статус. До них належать лише ті, що передбачені нормами адміністративного права та реалізуються у взаємовідносинах із органами публічної влади, оскільки адміністративно-правові відносини існують тільки там, де один із суб'єктів є суб'єктом владних повноважень. Так само вчений говорить і про обов'язки. Адміністративно-правовий статус характеризують тільки ті, що обумовлюються виникненням взаємовідносин із органами публічної влади. Для національного законодавства залишається проблемним те, що у нормативно-правових актах йдеться не про права та обов'язки, а про «повноваження» (Гумін, 2005).

Враховуючи позиції науковців, до елементів адміністративно-правового статусу помічника судді слід віднести: порядок та підстави

набуття адміністративної правосуб'єктності помічника судді, функції та завдання помічника судді, адміністративні права та обов'язки, адміністративно-правові підстави взаємодії помічника судді з правоохоронними органами та адміністративно-правову відповідальність у сфері професійної діяльності помічника судді.

Далі варто визначити нормативні основи правового статусу помічника судді. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02 червня 2016 р. визначено загальний статус помічника судді та вказує, що кожен суддя має помічника (помічників), статус і умови діяльності якого (яких) визначаються цим Законом та Положенням про помічника судді, затвердженим Радою суддів України. Помічником судді може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту і вільно володіє державною мовою. Помічники суддів Верховного Суду повинні також мати стаж професійної діяльності у сфері права не менше трьох років. Судді самостійно здійснюють добір помічників. Помічник судді призначається на посаду та звільняється з посади керівником апарату відповідного суду за поданням судді. Помічники суддів із питань підготовки справ до розгляду підзвітні лише відповідному судді (Про судоустрій і статус суддів, 2016).

Згідно із Законом України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р., до посад патронатної служби належать посади помічників суддів. Особливості патронатної служби в судах, органах та установах системи правосуддя визначаються законодавством про судоустрій і статус суддів. Але в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» про це жодного слова. Тому незрозуміло, в якому порядку призначається і звільняється помічник судді, хто в судах є керівником патронатної служби, а також який статус наукового консультанта, який, на відміну від помічника судді, повинен мати науковий ступінь (Про державну службу, 2015).

Законом України «Про державну службу» визначено, що працівник патронатної служби призначається на посаду на строк повноважень особи, працівником патронатної служби якої він призначений. Трудові відносини з працівником патронатної служби припиняються в день припинення повноважень особи, працівником патронатної служби якої він призначений. Акт про звільнення приймається керівником державної служби. Працівник патронатної служби може бути достроково звільнений із посади за ініціативою особи, працівником патронатної служби якої він призначений, або керівника патронатної служби. На працівників патронат-

ної служби поширюється дія законодавства про працю, крім ст. 39-1, 41-43-1, 49-2 Кодексу законів про працю України. Особливості патронатної служби в судах, органах та установах системи правосуддя визначаються законодавством про судоустрій і статус суддів (Про державну службу, 2015).

Отже, провідною особливістю адміністративно-правового статусу помічника судді є переведення його до суб'єктів патронатної служби, що призначається суддею для сприяння здійснення правосуддя з виконанням адміністративних повноважень для забезпечення прав, свобод та законних інтересів осіб, надання адміністративних послуг та попередження

адміністративних правопорушень у сфері здійснення судочинства.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Адміністративно-правовий статус помічника судді – це особлива правова складова частина, яка розкриває становище помічника судді як суб'єкта адміністративного права, що перебуває на патронатній службі, після набуття помічником судді адміністративної правосуб'єктності для виконання ним функцій та завдань, адміністративних прав та обов'язків із метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів осіб, надання адміністративних послуг та попередження адміністративних правопорушень у сфері здійснення судочинства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авер'янов В.Б. Виконавча влада і адміністративне право. К: Видавничий Дім «Ін-Юре», 2002. 668 с.
2. Бояринцева М.А. Адміністративно-правовий статус громадянина України, дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2005. 213 с.
3. Велика проблема: хто може втратити роботу через судову реформу. 5.иа. 2017. URL: <https://www.5.ua/suspilstvo/velyka-problema-khto-mozhe-vtratyty-robotu-cherez-sudovu-reformu-157136.html>. (дата звернення: 16.01.2022).
4. Галунько В.В., Олефір В.І., Гридасов Ю.В. Адміністративне право України: у 2-х т. Херсон: ХМД, 2013. Т. 1. 396 с.
5. Гумін О.М. Адміністративно-правовий статус особи: поняття та структура. Наше право. 2014. № 5. С. 32-37.
6. Державна судова адміністрація подала Раді суддів для затвердження проект положення про помічника володаря мантиї. Закон і бізнес. 2016. URL: http://zib.com.ua/ua/130536-dsau_mogla_uzalezhniti_romichnikiv_suddiv_vid_kerivnika_apar.html. (дата звернення: 15.01.2022).
7. Звіт за результатами аналізу нормативного регулювання питань запобігання корупції в системі правосуддя (проект). Програма USAID. 2017. URL: http://zib.com.ua/files/Report_Mykola_Khavronyuk.pdf. (дата звернення: 14.01.2022).
8. Іванищук А.А. Адміністративно-правовий статус помічника судді. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». 2015. Т. 15. С. 328-333.
9. Ковальова Т.В., Коврига Л.П. Тлумачний словник української мови. Х.: Синтекс, 2005. 672 с.
10. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. К: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
11. Карельський В.М., Перевалова В.Д. Теория государства и права: учебник. М.: НОРМА-ИНФА, 2002. 549 с.
12. Мандичев Д.В. Поняття адміністративно-правового статусу органу виконавчої влади. *Право і суспільство*. 2010. № 5. С. 117-121.
13. Михайлов О.М. Правовий статус інших учасників адміністративного судочинства в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2015. 22 с.
14. Окар-Балаж Я.І. Деякі питання визначення правового статусу особи у адміністративному праві. Наше право. 2015. № 2. С. 81-85.
15. Пиголкин А.С. Общая теория права: учебник. М.: Пзд-во МГТУ им. Н.З. Баумана, 1996. 384 с.
16. Положення про помічника судді : Рішення Ради суддів України від 18 травня 2018 р. № 21. Рада суддів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr021414-18/> (дата звернення: 14.01.2022).
17. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-УШ. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 4. Ст. 43.
18. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-УШ. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 31. Ст. 545.
19. Скаун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.
20. Сухарев. А.Я. Большой юридический словарь. М.: ИНФРА-М, 2003. 704 с.

21. Чижмарь К.І. Організація та діяльність нотаріату в Україні: загальні засади конституційно-правового статусу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 29. С. 119-123.
22. Шемшученко Ю.С. Юридична енциклопедія: в 6 т. К.: Українська енциклопедія, 2003. Т. 5. 2003. 736 с.

REFERENCES:

1. Averyanov V.B. Executive power and administrative law. K: In-Jure Publishing House, 2002. 668 p.
2. Boyarintseva M.A. Administrative and legal status of a citizen of Ukraine, dis ... Cand. jurid. Science: 12.00.07. Institute of State and Law. V.M. Koretsky NAS of Ukraine. Kyiv, 2005. 213 p.
3. The big problem: who can lose their job due to judicial reform. 5.ia. 2017. URL: <https://www.5.ua/suspilstvo/velyka-problema-khto-mozhe-vtratyty-robotu-cherez-sudovu-formu-157136.html>. (application date: 16.01.2022).
4. Galunko V.V., Olefir V.I., Gridasov Y.V. Administrative law of Ukraine: in 2 volumes Kherson: HMD, 2013. Т. 1.396 s.
5. Humin O.M. Administrative and legal status of a person: concept and structure. *Our right*. 2014. № 5. pp. 32–37.
6. The State Judicial Administration submitted to the Council of Judges for approval a draft regulation on the assistant owner of the mantle. *Law and business*. 2016. URL: http://zib.com.ua/ua/130536-dsau_mogla_uzalezhniti_pomichnikiv_suddiv_vid_kerivnika_apar.html. (application date: 15.01.2022).
7. Report on the results of the analysis of normative regulation of issues of prevention of corruption in the justice system (draft). USAID Program. 2017. URL: http://zib.com.ua/files/Report_Mykola_Khavronyuk.pdf (access date: 14.01.2022).
8. Ivanishchuk A.A. Administrative and legal status of an assistant judge. *Scientific works of the National University "Odesa Law Academy"*. 2015. Т. 15. S. 328–333.
9. Kovaleva T.V., Kovriga L.P. Explanatory dictionary of the Ukrainian language. X.: Sinteks, 2005. 672 p.
10. Kolomojets T.O. Administrative law of Ukraine. Academic course: textbook. K: Jurinkom Inter, 2011. 576 p.
11. Karelsky V.M., Perevalova V.D. Theory of state and law: a textbook. M.: NORMA-INFA, 2002. 549 s.
12. Mandichev D.V. The concept of administrative and legal status of the executive body. *Law and society*. 2010. № 5. pp. 117–111.
13. Mikhailov O.M. Legal status of other participants in administrative proceedings in Ukraine: author's ref. dis. ... cand. jurid. Science: 12.00.07. Nat. University "Odessa. jurid. acad. ». Odessa, 2015. 22 p.
14. Okar-Balazh Y.I. Some issues of determining the legal status of a person in administrative law. *Our right*. 2015. № 2. pp. 81–85.
15. Pigolkin A.C. General theory of law: a textbook. M.: Pzd-vo MSTU im. N.Z. Bauman, 1996. 384 p.
16. Regulations on the Assistant Judge: Decision of the Council of Judges of Ukraine of May 18, 2018. № 21. Council of Judges of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr021414-18/> (access date: 14.01.2022).
17. On Civil Service: Law of Ukraine of December 10, 2015 № 889-USH. Information of the Verkhovna Rada. 2016. № 4. Art. 43.
18. On the Judiciary and the Status of Judges: Law of Ukraine of June 2, 2016 № 1402-USH. Information of the Verkhovna Rada. 2016. № 31. Art. 545.
19. Skakun O.F. Theory of State and Law: a textbook. Kharkiv: Consum, 2001. 656 p.
20. Sukharev. AND I. Large legal dictionary. M.: INFRA-M, 2003. 704 s.
21. Chizhmar K.I. Organization and activity of notaries in Ukraine: general principles of constitutional and legal status. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*. 2014. Vip. 29. pp. 119-123.
22. Shemshuchenko Yu.S. Legal Encyclopedia: in 6 volumes. K.: Ukrainian Encyclopedia, 2003. Vol. 5. 2003. 736 p.